

**Wyrok z dnia 4 października 1994 r.
I PRN 73/94**

Nie jest "rażącym naruszeniem prawa" w rozumieniu art. 417 § 1 k.p.c. niezastosowanie przez sąd przepisu uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, gdy Sejm uznał orzeczenie Trybunału za zasadne.

Przewodniczący SSN: Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 4 października 1994 r. sprawy z powództwa Zbigniewa Ł., Mariusza S., Haliny L., Wiesława Sz. i Włodzimierza K. przeciwko Prokuraturze Wojewódzkiej w P. o wynagrodzenie, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 16 lutego 1994 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Kole z dnia 21 grudnia 1992 r., [...], w części dotyczącej powoda Zbigniewa Ł., w zakresie żądania wynagrodzenia za okres od dnia 10 marca 1992 r. do dnia 31 maja 1992 r., przekazując w tym zakresie sprawę Sądowi Rejonowemu-Sądowi Pracy w Kole do ponownego rozpoznania;
o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną w pozostałej części.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 1992 r., [...], Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Kole zasądził od Prokuratury Wojewódzkiej w P., tytułem wyrównania wynagrodzenia, na rzecz powodów:

- Wiesława Sz. kwotę 13 981 590 zł;
- Mariana S. kwotę 13 085 980 zł;
- Haliny L. kwotę 13 507 980 zł;
- Włodzimierza K. kwotę 13 334 555 zł - wszystkim za okresy od 1 stycznia 1990 r. do 30 września 1990 r. i od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1991 r. oraz
- Zbigniewa Ł. kwotę 19 915 919 zł za okresy od 1 października 1989 r. do 31 grudnia 1989 r.; od 1 stycznia 1990 r. do 30 września 1990 r.; od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1991 r. i od 1 stycznia 1992 r. do 31 maja 1992 r.

Sąd Rejonowy ustalił, że powodowie w spornych okresach byli zatrudnieni na stanowiskach prokuratorów. Strona pozwana wypłacała im wynagrodzenie za pracę sprzecznie z art. 62 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 25, poz. 103 ze zm.) oraz sprzecznie z uchwałą Rady Państwa z dnia 20 lutego 1989 r. w sprawie zasad wynagradzania prokuratorów oraz asesorów i aplikantów prokuratorskich (M.P. Nr 4, poz. 37) i rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 1990 r. (Dz. U. Nr 84, poz. 494), gdyż do obliczania tego wynagrodzenia przyjmowała niższą podstawę niż wynikającą z przeciętnego wynagrodzenia w sferze

produkcji materialnej w gospodarce narodowej, ogłaszanego co kwartał przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, wyrokiem z dnia 16 lutego 1994 r., [...], oddalił rewizję strony pozwanej. Sąd Wojewódzki dzieląc stanowisko Sądu Rejonowego przyjął, że przepisy ustawy o prokuraturze mają pierwszeństwo w ustalaniu wynagrodzeń prokuratorów przed ustawami budżetowymi. Zdaniem tego Sądu wynagrodzenie powodów do dnia 5 listopada 1991 r. powinno stanowić wielokrotność wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej wraz z wypłatami z zysku, a nie tak jak było ono powodom wypłacane, bez uwzględniania tych wypłat. Sąd Wojewódzki uznał za nietrafny zarzut bezskuteczności uchwały Trybunału Konstytucyjnego o sprzeczności z Konstytucją ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. Zdaniem Sądu, nawet jeżeli Sejm nie zajął żadnego stanowiska w tej sprawie pomimo upływu terminu określonego w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym, to orzeczenie tego Trybunału nadaje kierunek wykładni przepisów prawa zawierających między sobą sprzeczność. Zdaniem Sądu, skoro obliczanie wynagrodzenia w sferze budżetowej w 1991 r. według przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w 1991 r. jest sprzeczne z Konstytucją, to obliczanie wynagrodzenia w tej sferze według przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w kolejnych kwartałach jest zgodne z prawem. Według Sądu Wojewódzkiego niesłuszny był także zarzut naruszenia art. 16 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r., gdyż ustawodawca nie może uzależniać wypłaty wynagrodzenia albo jego wysokości od terminu uchwalenia budżetu.

Wyrok ten zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości zarzucając mu rażące naruszenie prawa, a w szczególności naruszenie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 396) oraz art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83). Rewidujący wnioskował o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego w części uwzględniającej powództwo i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Minister Sprawiedliwości wywiódł, że wskazane wyżej przepisy ustaliły, że do ustalenia wynagrodzenia zasadniczego prokuratorów w 1991 r. stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w I kwartale 1991 r., a do takiego wynagrodzenia w 1992 - do czasu uchwalenia ustawy budżetowej na ten rok - przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w I kwartale 1991 r. Zdaniem skarżącego bez znaczenia jest kwestia, że w przepisach wyżej wskazanych ustaw nie dokonano wyraźnej zmiany lub uchylenia art. 62 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze. Sprzeczność między przepisami różnych ustaw, w przypadku gdy późniejsze nie uchylają w wyraźny sposób wcześniejszych, podlega bowiem zdaniem Ministra Sprawiedliwości usunięciu przy zastosowaniu zasady *lex posterior derogat priori*, co powoduje, że przepisy wskazanych wyżej ustaw jako późniejsze uchylają w okresie ich obowiązywania moc obowiązującą art. 62 ustawy o prokuraturze. Zdaniem Ministra Sprawiedliwości bez znaczenia jest, że regulacje prawne dotyczące wynagrodzeń prokuratorów zostały zamieszczone m.in. w ustawie o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w sferze budżetowej. O znaczeniu i wykładni przepisów nie decyduje bowiem to, w jakim akcie prawnym zostały zamieszczone, lecz ich treść i

wynikająca z niej funkcja.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie są wynagrodzenia za pracę prokuratorów, łącznie za okresy od 1 października 1989 r. do 31 maja 1992 r. W okresach tych występowały różne regulacje prawne, które wymagają odrębnego rozpatrzenia. Już jednak w tym miejscu można stwierdzić, że zarzuty rewizji nadzwyczajnej w ogóle nie dotyczą objętych roszczeniami okresów od 1 października 1989 r. do 31 grudnia 1990 r. Rewizja nadzwyczajna powołuje się bowiem na przepisy art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 396) oraz art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83), a te, zgodnie z ich wyraźnym brzmieniem, mogły znaleźć zastosowanie tylko co do okresów od 1 stycznia 1991 r. do 30 czerwca 1992 r. Inaczej mówiąc, rewizja nadzwyczajna nie przedstawia żadnych zarzutów, a więc także zarzutu rażącego naruszenia prawa w zakresie uwzględniającym roszczenia powodów o wyrównanie wynagrodzeń za okres od 1 października 1989 r. do 31 grudnia 1990 r. W tym przedmiocie również Sąd Najwyższy nie dostrzega naruszenia prawa w zaskarżonych wyrokach. Są one zgodne ze znajdującą analogiczne zastosowanie uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 1991 r., I PZP 34/91 (PiZS 1991 nr 10 s. 70, Rejent 1991 nr 6 s. 148.) oraz uchwałą Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 1993 r. (Dz. U. Nr 17, poz. 81). W tej części rewizja nadzwyczajna podlega więc oddaleniu na podstawie art. 421 § 1 k.p.c. Jeżeli chodzi o okres od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1991 r., to problem sprowadza się do oceny mocy obowiązującej cyt. art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r., według którego do ustalenia wynagrodzenia zasadniczego prokuratorów w tym roku, stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w I kwartale 1991 r. Orzeczeniem z dnia 29 stycznia 1992 r., sygn. akt K 15/91 (Orzecznictwo TK za 1992 r., PiP 1993 nr 2 str. 98 z gl. C. Jackowiaka) Trybunał Konstytucyjny uznał, że cyt. art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. jest niezgodny z Konstytucją, zarówno w zakresie odnoszącym się do czasu przed dniem jego wejścia w życie, jak i po tym dniu. Słuszność tego orzeczenia została uznana przez Sejm, który jednak nie dokonał zmiany ani uchylecia tego przepisu. Sąd Najwyższy przyjął, że uznanie w dniu 6 maja 1992 r. przez Sejm za zasadne tego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie oznaczało, iż nie obowiązywało wynikające z tej ustawy zawieszenie waloryzacji płac w roku 1991 (uchwała z dnia 2 marca 1993 r., I PZP 3/93, OSP 1994 z. 2 poz. 35 z apr. gl. J. Trzcíńskiego; por. też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 grudnia 1992 r., III APr 76/92, OSA 1993 nr 6 poz. 23). Co do zasady należy więc uznać, że reguły obliczania wynagrodzenia zasadniczego prokuratorów zostały czasowo zmodyfikowane przez przepis art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (por. wyrok z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PRN 12/94, OSNAPiUS 1994 nr 4 poz. 61), gdyż ograniczenie obowiązywania regulacji prawnej może następować zarówno przez jej wyraźne uchYLENIE, jak też przez wydanie aktu późniejszego, w myśl zasady *lex posterior derogat legi anteriori* (tak wyrok z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PRN 11/94, dotychczas nie publikowany). Należy więc uznać, że

Sądy obu instancji naruszyły prawo odmawiając zastosowania cyt. art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. Jednakże dla uwzględnienia rewizji nadzwyczajnej niezbędne jest stwierdzenie nie tylko naruszenia prawa, ale także uznanie, że naruszenie to ma charakter "rażący". W zaskarżonych wyrokach uznano, że jest zgodne z prawem pominięcie przepisu, co do którego Trybunał Konstytucyjny stwierdził jego niezgodność z Konstytucją, a nawet Sejm uznał takie orzeczenie za słuszne. Rozumowanie to dotknięte jest wadą. Należy jednak uznać, że niezastosowanie w takiej sytuacji określonego przepisu nie jest "rażącym naruszeniem prawa" w rozumieniu art. 417 § 1 k.p.c. Z tego względu rewizja nadzwyczajna, na podstawie art. 421 § 1 k.p.c., podlega oddaleniu także w omawianym zakresie.

Trzeci okres, od 1 stycznia 1992 r. do 31 maja 1992 r., objęty był już tylko żądaniem powoda Zbigniewa Łuczyńskiego. W tym przedmiocie Sądy obu instancji nie zastosowały art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83 ze zm.), nakazującego do czasu uchwalenia ustawy budżetowej na 1992 r. (co nastąpiło 30 czerwca 1992 r.), obliczać wynagrodzenie prokuratorów według przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w I kwartale 1991 r. Również w przedmiocie tego przepisu i jego zgodności z Konstytucją wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny. W orzeczeniu z dnia 30 listopada 1993 r., sygn. akt K 18/92, stwierdził on, że przepis art. 16 cyt. ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r., w zakresie odnoszącym się do czasu przed dniem jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw (co nastąpiło 10 marca 1992 r.), jest niezgodny z Konstytucją. Obwieszczeniem z dnia 15 czerwca 1994 r. (Dz. U. Nr 74, poz. 338) Prezes Trybunału Konstytucyjnego ogłosił utratę mocy obowiązującej art. 16 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. w zakresie odnoszącym się do czasu przed dniem jej ogłoszenia (czyli za okres od 1 stycznia 1992 r. do 9 marca 1992 r.). Oceniając więc zaskarżone wyroki w świetle aktualnego stanu prawnego wynikającego z opisanej utraty mocy omawianego przepisu, należy uznać, że w ostatecznym wyniku nie doszło w nich do naruszenia prawa przez niezastosowanie cyt. art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. w okresie od 1 stycznia 1992 r. do 9 marca 1992 r., gdyż przepis ten utracił moc obowiązującą. Dlatego i w tym zakresie rewizja nadzwyczajna podlegała oddaleniu. Sąd Najwyższy uwzględnił rewizję nadzwyczajną tylko w zakresie żądania powoda Zbigniewa Ł. za okres od 10 marca 1992 r. do 31 maja 1992 r. W tym przedmiocie Sądy pominęły bowiem przepis art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r., mimo że wyżej wskazanym orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada 1993 r., K 18/92, za okres po ogłoszeniu ustawy, przepis ten został uznany za zgodny z Konstytucją. Niezastosowanie przepisu o jednoznacznej treści, co do którego nadto Trybunał Konstytucyjny uznał jego zgodność z Konstytucją, jest rażącym naruszeniem prawa w rozumieniu art. 417 § 1 k.p.c. i skutkuje uchyleniem wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania (art. 422 § 2 k.p.c.). Merytoryczne rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy nie było bowiem możliwe z uwagi na konieczność ustalenia, jaka kwota została powodowi Zbigniewowi Ł. zasądzona tytułem wyrównania wynagrodzenia za okres od 10 marca 1992 r. do 31 maja 1992 r. Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====